

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА ИНОВАЦИОННИ ТУРИСТИЧЕСКИ ПРОДУКТ И УСЛУГИ В СФЕРАТА НА КРУИЗНИЯ ТУРИЗЪМ НА БУРГАСКОТО ЧЕРНОМОРИЕ

Виляна Янкова Русева, докторант
Бургаски свободен университет

Круизният туризъм е съвременен модерен алтернативен вид туризъм, който с изключително бързи темпове развива качеството на своите услуги, успоредно с това и подобряването на икономиките на пасивните участници в услугата, а именно страните домакини на пътешествията. Значението на круизният туризъм разгледан в по-широк смисъл е симбиоза от многобройни потребители, чийто интереси трябва а бъдат удовлетворявани с цел устойчиво развитие на дестинациите и иновационните решения за развитие на туристическия продукт. Бургаски черноморски район е силно развита туристическа дестинация с основен принос към „Синята икономика“ на България. Круизният бизнес тук има по-скоро екзотичен характер, и макар и рядкост безспорно предизвиква интерес към стратегия за развитие на подобен вид бизнес.

Круизната индустрия е най-бързо развиващият се сектор на пазара на туристически услуги. Въпреки глобалната икономическа криза бизнесът бележи ръст от 800% /по данни на Международната круизна компания в последните 40 години. „Круизният туризъм е луксозна форма на пътуване, включваща пълноценна почивка на круизен кораб от най-малко 48 часа, в зависимост от конкретния маршрут, в който круизният кораб следва, в няколко страни или градове“ (Изследователски център за крайбрежен туризъм).

Първите туристически пътувания, маршрути и круизен „етикет“ се смята че датират от 1844 г. с кораби на компанията Peninsula and Oriental Steam Navigation (P&O) по линиите: Великобритания – Испания, Португалия – Малайзия, Индонезия и Китай. Впоследствие P&O организира пътувания до Малта, Константинопол, Гърция и Египет. Първият круиз, с начална точка Америка, се осъществява през 1867 г. на борда на парахода Quaker City по маршрут Ню Йорк до Светите места в Израел и Палестина, Египет и Гърция. Плаването продължава цели шест месеца. Сред избраните пасажери на борда е и Марк Твен, който определя пътуването като един „грандиозен пикник“. След завръщането си той описва своите преживявания в книгата „Глупаци в чужбина“, с която привлича вниманието на американските туристи към „различната“ Европа.[1]

В глобалните отношения круизирането е разделено на следните периоди: (Duval, 2007) [2]

- Оферта за първоначално пътуване от Англия до Средиземно море с кораби P & O през 1844 г. ;
- Първата круизна яхта е иницирана през 1881 г. от собственика на кораба Oceanic Yachting Company в отговор на статия, публикувана от British Medical Journal, която предлага, че морските пътувания допринасят за значително здравословно състояние;
- Първият краен кораб, луксозен и украсен, започна през 1900 г. за германския корабоприетжател Хамбург-Америка;

- Популярният „круиз по боуз“ (наричан още „круиз до никъде“ или „партиен круиз“) по време на забраната в 30-те години в САЩ;
- преобразуването на корабите мигранти в круизни кораби в отговор на кризисното търсене след Втората световна война;
- Намалването на много компании за линейни круизи през 50-те и 60-те години, когато въздушните пътувания станаха по-удобни и достъпни, въпреки че това доведе до много популярни туристически пакети „летят и плават“.[3]

Описание на продукта

При круизите, трябва се прави разлика между експедиционни круизи, речни круизи, тематични круизи и морски круизи. Също така може да се направи подразделение между транзитните круизи и обратните круизи, по-дълъг от седмица, но също така е възможна и мини-круиз от няколко дни. Възможна е друга крайност: круизно пътуване по цял свят за година.

Морски круизи

Морските круизи също така включват пътниците, които прекарват няколко нощувки на борда. Морските круизи са изцяло различни от гореспоменатите типове. Морските круизни кораби плават по световните морета и водните пътища, призоваващи в най-красивите места на земята. Тези кораби са морски гиганти, често като високи като десет етажни сгради. Те предлагат на пътниците всички необходими услуги и съоръжения. Ако пристанището иска да побере тези гигантски кораби, то трябва да има адекватни съоръжения (например достатъчно голям круизен терминал)

Тематични круизи

През цялата година различни круизни компании организират редица тематични круизи. Няколко примери за голф круизи, круизи за готварство, музика или круизи със знаменитости (с известни певци или банди), активни велосипедни круизи и винени круизи.

Мини круизи

Мини круиз включва всички съставки на круиз, като единствената разлика е, че той продължава значително по-кратко. Обикновено мини круизите започват близо до дома, са по-евтини, а корабите са малко по-малки, въпреки че притежават всички удобства и лукс, които може да се очаква.

Световни круизи

Световният круиз позволява на пътниците да пътуват по целия свят много спокойно. Цените обикновено са доста високи. Датите на отпътуване обикновено са през януари и обиколката продължава приблизително шестдесет до сто и десет дни. По време на пътуването, около тридесет до шестдесет порта са посетени.

Транзитни круизи

Човек говори за транзитен круиз, когато дадена дестинация служи като спирка. По време на транзит круизни кораби бурни рано сутрин или следобед, за да се даде на пътниците достатъчно време изследвайте дестинацията. Посещението обикновено трае един или няколко дни, след което круизния кораб се насочва към друга дестинация.

Круизи с обратна връзка

Ако круизът започне и се връща към същата дестинация, това включва обратна разходка. Круизните кораби се носят в пристанищата за целите на качването и слизането на кораба пътници. За пътниците тези пристанища може и да не са желаната от

тях дестинация, но те понякога се възползват от възможността да направят туристическо пътуване извън него. Круизи с обратна връзка са възможно е само ако пристанището е оборудвано с терминал.

Екскурзионни круизи

Целта на експедиционните круизи е да посещават специални места, които обикновено са недостъпни, като полярните региони. Този тип круиз е идеално пригоден за любопитните и приключенски летовник. Това включва предимно малки кораби с плитка дълбочина и които са разумни удобно. Дестинациите включват Амазонка, Австралия, Папуа Нова Гвинея, Исландия, Островите Галапагос, Фолкландските острови, чилийското езеро и фиордите на Патагония.

Речни круизи

Речните круизи включват пътниците, които прекарват няколко нощи на борда. Речни круизи са направени с сравнително малки кораби, които са подходящи за навигация близо до речните брегове. Повечето речни круизи корабите са доста малки, но те имат всеки лукс, от който можете да се сетите. Речни круизи са особено популярни както при двойки, така и при сингли. Круизи по река Нил са най-известната река круизи. Освен това има и много кораби, които пътуват с европейските води пътниците до великолепна природа и градове.

Институционална организация

Най-голямата круизна индустриална организация, която защитава интересите на бизнеса на над 26 водещи круизни компании е **The Cruise Lines International Association (CLIA)**. Членове на CLIA представляват повече от 97% от северноамериканските круизни компании. Тя е основана през 1975 и отговаря по въпроси свързани с безопасността, общественото здраве, опазване на околната среда, медицински грижи, защита на пасажерите и други правни въпроси. Основната мисия е да провежда политика на безопасност и устойчивост на туризма [4].

Основни играчи на круизния пазар са

- *Carnival Cruise Lines*
- *Royal Caribbean International*
- *Norwegian Cruise Lines*

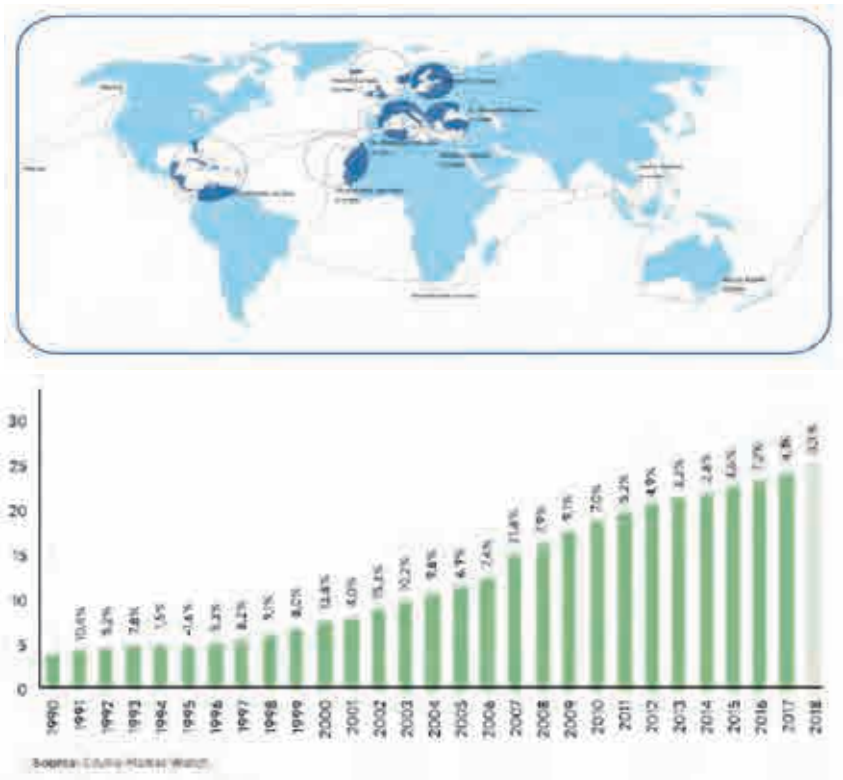
В Европа подобна институция е **European Cruise Council**. Основана през 2004, ЕСС защитава интересите на над 30 члена и 34 асоциирани членове. Отговорностите и включват дейности свързани с транспорта, околната среда, потребителите на здравни услуги, данъци и туризъм.

Речните круизи се покровителстват от **IG River Cruise**, организация от 14-те най-големи речни круизни компании. Основана през 2000 г от швейцарски круизни компании. Към днешна дата представлява 85% от Европейския пазар (повече от 177 кораба).

Пазарен дял и динамичност

През последните няколко години трасетата за круизни линии претърпяха диверсификация, както и глобално разширяване. Въпреки това, Карибите, Аляска и Европа (Средиземноморието) продължават да бъдат преобладаващите дестинации. Поради силния растеж, сега има по-голям избор световните круизни дестинации и броят на трансатлантическите маршрути също се увеличава. Най - важният регион за круизи е Северна Америка (представляващ около 70% от всички круизи), през 2007 г

които Карибите са най-популярната дестинация. Европа следва на разстояние с 13%. Повечето европейски маршрути се извършват в Средиземно море, но най-бързо растящият сегмент е съставен от круизи в Балтийско море. Тъй като търсенето се увеличава, редовните маршрути за круизи (север Америка) стават все по-претъпкани, което принуждава компаниите за круиз да търсят нови дестинации.

В България туристическите пътувания със специално наети кораби нарастват с по-бързи темпове и заемат все по-значителен дял в общия обем на превозите чрез пътническият воден транспорт. Централно място в тях се пада на морските и речните круизи [5].

У нас основните пристанища, от които се осъществяват круизни пътувания са Варна, Бургас и Пътнически Терминал Несебър – на Черноморието, и Русе център – за пътувания по р. Дунав. По данни на Euromonitor International през 2015 г. секторът бележи стабилен растеж, заради прехвърлянето на кораби на големи круизни оператори от по-нестабилните Средиземно-морски дестинации към Черно море. Отговорът на българските власти е в реновиране на пътническият терминал във Варна и активно промотиране на Черно море и река Дунав като атрактивни дестинации за круизен туризъм [6].

Според други източници след най-силната 2014 г. е налице спад в броя на круизните кораби, пристигащи на морските пристанища на България, заради кризите в Украйна и Турция. Актуални данни в подкрепа на едната или другата теза липсват.

Като цяло круизният туризъм не се свързва с България. Той е много развит обаче сред преките конкуренти на страната – Гърция, Турция и Хърватия. Това поставя България във висококонкурентна среда.

България липсва от картата на морските круизи в Европейския съюз като начална дестинация за морски пътешествия, показват данни от анализ на Евростат за най-предпочитаните туристически маршрути от европейците за морски пътувания през 2016 г. Двете най-големи морски пристанища у нас Бургас и Варна са маркирани с „нула“ при реализирането на круизни пътешествия, а посещенията на круизни кораби в двата ни черноморски порта са рядкост и туристическа атракция.

В началото на морския сезон тази година в Бургас акостира круизният кораб Costa neo RIVIERA с близо 1 600 пасажери, предимно френски граждани и това бе едно от малките събития у нас, свързано с круизния туризъм. У нас съществуват няколко туристически компании, които предлагат круизи, но най-близките дестинации, от които може да стартира пътешествието, са Атина, Венеция и Генуа. Туристическите круизи по Дунав продължават да са хит 10 хил. българи са пътешествали с круизни кораби през 2016 г. Круизни компании са отложили посещенията в Черноморския район до 2018 г. Родните туристически компании предлагат също атрактивни круизни пътешествия до Карибите, Малдивите, Абу Даби, Оман, Мароко и други привлекателни дестинации. Цените варират от 2- 3 хил. и 4 хил. лева, в зависимост от дестинацията и продължителността на круиза.

„Дунав Турс“ е единственият български корабособственик, който осъществява европейски речен круизен туризъм. Организирант се групови и индивидуални круизи по реките Дунав, Рейн и Майн с няколко луксозни кораба, а годишно над 20 хил. пасажери се възползват от услугите на фирмата, която вече се е вписала в европейския туристически пазар. Сезонът на речните круизи у нас стартира всяка година в началото на месец март. Над 6 милиона европейци са избрали круизния туризъм през миналата година, а Италия е безспорният лидер при стартирането на круизни пътувания по различни дестинации, показва анализът на Евростат. От Италия по различни маршрути са тръгнали на пътешествие над 2,2 млн. европейци. Втората предпочитана дестинация за круизен туризъм е Испания, откъдето са тръгнали близо 1,2 млн. туристи, трета предпочитана дестинация е Великобритания с около 1 млн. туристи, а четвърта е Франция с 500 хил. круизни туристи, отпътували от френски пристанища.

От южната ни съседка Гърция са тръгнали на круизен туризъм около 200 хил. пътници, а от Турция – около 270 хил. С 829 хил. пътници, регистрирани като круизни туристи, английският град Саутхемптън е основното пристанище на ЕС за пътнически круизи, пред Барселона в Испания (685 хил.) и Венеция в Италия (657 хил. пътници). Интересът към круизните пътувания в световен мащаб нараства лавинообразно и надхвърля 100 млн. броя туристи годишно, показват актуални данни в интернет. Само в САЩ съществуват около 35 компании, занимаващи се с круизен туризъм с над 120 кораба, като приходите се изчисляват на близо 10 млрд. долара годишно. Една от най-големите круизни атракции е корабът Oasis of the Seas на Royal Caribbean – най-големият круизен плавателен съд, строен някога – със седем квартала, истински зелен парк с живи дървета, храсти и цветя, театър за 2 хил. души, воден амфитеатър за 750 души, аквапарк, изкуствени вълни за сърф, стени за спортно катерене, тенис корт, игрища, дискотеки, барове и дори ледена пързалка на борда на кораба. [7]

Нито един пасажерски кораб няма да посети Варна и Бургас това лято. Основната причина за отсъствието на пасажерските кораби е геополитическата обстановка в басейна на Черно море през последните години. Круизните компании планират

посещенията си поне 2-3 години напред. Това означава, че плановете за настоящата 2018 г. са правени в горещия период на конфликта в Украйна, както и опитът за военен преврат в Турция. През 2014 г. във Варна акостираат 36 круизни кораба, които водят в града близо 30 000 туристи.

И колкото и парадоксално да звучи, то е свързано с кризата. Отказаните кораби от региона на Одеса, малка част от нас дойдоха при нас. Иначе това, което е нормално за сезона на Морска гара, в годините е около 24-25 кораба. „Има случаи в 2013 г., когато сме имали четири кораба в един и същи ден“

Бургас

Въпреки гореспоменатата геополитическа картина и деликатно положение, в което се намира страната ни напоследък, авторитетното издание „Cruise Times“ (официален медиен партньор на световните круизни изложения) представи в новия си брой пристанище Бургас като „добре подготвено за круизно бъдеще“ [8]

Съвременната морска гара има

- Два корабни кейове – обща дължина 330 метра, дълбочина 10 м.
- Терминал 3000 кв.м., поемащ 300 000 пасажери годишно
- Наскоро отворен втори пътнически терминал
- Магазия 1, позволяваща едновременно обслужване на два пасажерски кораба
- Реновиран склад, построен 1903 г. – историческа и архитектурна забележителност
- Морска гара, ЖП гара, две автобусни спирки
- 2015 член на MedCruise

Забележителности е града и областта

- Пясъчен фестивал
- Морска градина 7 км.
- Катедрален храм Св.Св Кирил и Методий 17 в.
- Римски терми (Банево -Аква Калиде)
- Етнографски музей, Исторически музей
- О. Св. Анастасия
- Антични градове – Созопол, Несебър, Поморие

Круизен туристически продукт

Организационна част

- Проучване за добрите практики на сходни пристанищни градове, предлагащи круизни услуги
- Сформиране на консултантска група по въпросите на разработване на краен продукт, както и спомагателни услуги.
- Създаване на институционален орган, отговарящ за колаборацията между всички контрагенти на услуги, свързани с обслужването на круизни кораби.
- Работна група отговаряща за устойчивостта на круизния туризъм
- Срещи с туроператори, хотелиери, ЮИ съюз на екскурзоводите, транспортни фирми, корабни агенти
- Среща с Община Бургас, инфраструктура на града
- Разпознаваеми важни сгради
- Обозначени открити (open – air areas) с безплатен неограничен Wi-Fi достъп
- Безплатно софтуерно приложение за всички гости, с карти, информация за града, градски транспорт и всички спомагателни услуги, контакти за спешни случаи

Продукт

- Нашата запазена марка – пешеходна обиколка на град Бургас „По Ларгото на Бургас”
- Тур „Огън и море – Бургас и Странджа планина
- Аква тур – Римски терми Аква Калиде
- Панорамни турове
- Туристически информационни центрове и говорещи информационни табла
- Туристически карти и материали преведени на няколко езика

Течащи процедури

Конгресен център Бургас

В района на пристанище Бургас предстои да бъде изграден голям конгресен център, който ще се намира на територията между Морска гара и Магазия 1. Модерната сграда ще бъде с разгърната площ от 8000 кв. м. и ще разполага със зала за 500 човека. Освен офиси, конгресният център ще разполага и с научно-изследователски кабинети. Към сградата ще има и паркинг на няколко нива. Целта е в черноморския град да започнат да се провеждат големи международни конференции и конгреси и да се развие конгресният туризъм. Новият конгресен център ще бъде изграден по проект на Държавно предприятие „Пристанищна инфраструктура”, като нужните средства са в размер на 15 млн. лв. Предвижда се обектът да бъде готов и пуснат в експлоатация до края на 2018 г. строителството ще бъде истинско предизвикателство за архитектите, проектантите и изпълнителите, тъй като сградата ще бъде на терен, който се намира почти в морето. В плана се предвижда възможност за създаване на модерно яхтено пристанище и на вторичен градски обслужващ център с озеленяване. Ще бъдат определени нови терени за обществено обслужване с предлагане на услуги от различен характер, обособяване на зони за отдих и риболов, дестки и спортни площадки. Това ще е първото подобно здание в България от такъв клас.

Развитието на круизният туризъм в Бургаския регион безспорно е сложи начало на началото нова ера в морския рекреационен туризъм и донесе редица икономически бенефити на региона. Високото ниво на взаимодействие между страната домакин (България) и страните гости в лицето на круизните пасажери ще има принос върху лайфстайла, културата, взаимна интеграция и културно сближаване. Профилът на круизният турист олицетворява гражданите на света от средна възраст с високи доходи и завършени интереси, ценители на културата, скъпите удоволствия, потребление на луксозни стоки, напитки и храни. Релевантно на това приходи в местната хазна ще се реализират и туристически такси, пристанищни такси и редица други спомагателни основната дейност приходи. Тази статия не е само научна разработка, но и план за действие в близко бъдеще за разгръщане на потенциала на Южното черноморие.

Източници:

- [1] <http://www.kruizi-blog.alexandertour.bg/?p=411>
- [2] Duval, D.T. (2007) *Tourism and Transport: Modes, Networks and Flows*, Channel View Publication, UK
- [3] Lukovic, T. „Destination Development for Cruising Tourism”
- [4] www.cruising.org
- [5] Иванов, Н., *Развитието на туризма и влиянието му върху българските морски пристанища*, ISSN 1314-3379
- [6] Euromonitor International, *Country Report, Travel in Bulgaria*, 2015
- [7] www.investor.bg/novini/346/a/grafika-na-denia-bylgariia-otsystva-ot-kartata-na-morskite-kruizi-244657/
- [8] *CruiseTimes magazine*, „Port of Burgas-well prepared for its cruise future”, Mullane Shane p.68-69